

Sångare och konstnär – Olof Thunman

När Olof Thunman – han kallade sig själv och kallades av andra för Olle – avled vid sextiofem års ålder år 1944, inspirerades Evert Taube till *Balladen Om Olof Thunman*, en nekrolog som är ett sångbart helfigursporträtt:

En solglödsräddad, dunstig julidag
vi möttes första gången, minns jag nu,
på gamla Rydberg, sjutton år var jag
och vännen Olof Thunman tjugosju.

Jag minns hans bronsy och hans ögons glöd
inunder buskbryn och blåsvart hår,
han ropade mig an, och rösten ljud
som hornsignalen när reveljen går.

– En faun i byn, vid Zeus! Dig hälsar Pan!
(Vestaler hit! Än har jag en sekin!)
Var mig välkommen till mitt bord, kumpan!
Kom bryt mitt bröd och drick mitt gyllne vin!

Jag såg, när du klev in, att glädjen tröt!
Hic habitat felicitas! han röt.

Han röt, han viskade, han sang, han svor,
han läste i mitt öra poesi.
I vadmalrock och järnförhydda skor
han dansade och ropade: Det är vi!

Han sa: jag kom från Bullerön i dag,
där Liljefors och Albert Engström är,
av salig drift att måla yrar jag,
men lugnt och tåligt mästarna mig lär
att med mitt ritkol och min penselspets
i ödmjuk flit, förtröstansfullt och snällt
uppfånga linjers rytm, volymens krets,
men strunta i om det blir originellt,

och Albert sa: originell, min bror,
det är man inte, om man själv det tror!

Så talte Thunman, och mot Rydbergs vägg
han ställde upp en meterhög pannå
med vresig fur och moln och mjölkvit drägg

på böljor som mot Upplands klippor slå.

I ett manér av celler sammansatt,
små celler utav kol, tätt vid varann,
han hade fångat havets rymd mot natt.
Hans konst var strävsamt byggd.
Men den var *sann*.

Han satt en stund begrundande och tyst,
sen kom det, blygt: hur tycker du den är?
Svär vid den första flicka som du kysst!
Vad intryck gör på dig den tavlan där?

– Jo, den är trolsk, sa jag, fast utan troll,
och den är vackert nordiskt glad – i moll.

Då blev han rörd. I ögat stod en tår,
han grep sitt glas och mumlade nasalt:
Hav tack! Ur denna heta stad jag går
att leva vildmarksrent och daggstänkt svalt.

Jag ser dig jägarflicka, ser dig nu!
Diana! Jag hör dina hundars skall
och hör dem flåsa. Som en hind går du
bland glittrig spindelväv och daggkristall.

Och jag ser gnistor glimma högt i sky
kring masugnskransarna i frostig höst,
och tunga stångjärnshamrars dunk och gny
hör Upplands son, vallonen, i sitt bröst.

Så talte Thunman och drog ut ur stan.
Nu är han död, men lever än – som Pan.

Balladen utstrålar gott minne, generositet och verkliga insikter om Olof Thunmans egenart. Den föredrogs av Evert Taube vid en fest på Uplands Nation. Med poetens rätt har han fört samman drag som präglade Olof Thunman under en följd av år: där är bohemen, där är kärleken till det uppländska, till naturen och vallonernas kultur, där är viljan till provinsialism i en stil som till att börja med i målningar, lavyrer och teckningar var präglad av nationalromantikens skymning och Nils Kreugers sotiga punktmanér för att efter hand ändras till en klar observationskonst, mestadels tecknad i en grafisk stil med »små celler». Stämning förenades i dessa blad med viljan av att i bild bevara försvinnande landskap och ruinerade bruksbyggnader.

I uppslagsböckerna har Olof Thunman blivit snävt behandlad. Kanske beror det på att han rörde sig fjärran från huvudstadens konstliv och litterära cirklar, men i Uppsala och norra Uppland var han medan han levde en legendarisk figur, som ofta blev missförstådd men ändå genom åren uppburen med stor uppskattning. Det kan vara värt att sammanfatta hans insatser och föra kunskapen om dem utanför Upplands provinsiala sektor.

Han föddes 1879 i Uppsala. Fadern var folkskollärare och modern hette Eva (möjlig Elma) Gauffin. Morfadern var smeden Isac Gauffin. Det var från honom Olof Thunman bar ett arv av vallonska smeder. Även på farfaderns sida fanns smeder. Han kom från Axmars bruk i norra Gästrikland. Om detta fäderne har Olof Thunman diktat *Den Stora Ofreden*, som handlar om ryssarnas närmande:

På Axmars bruk hade hamrarnas slag
förstumrats, och barn och kvinnor flytt
till skogarnas gömslen och snår ...

Han berättar om en förfaders öden. I en rad dikter har han också skildrat vallonernas insatser. Han bar förfäderna med sig vart han gick och anade deras insatser i kulturlandskapet. Själv föddes han i en anrik om än något besynnerlig miljö, huset vid Västgötaspången, Imperfektum kallad, därför att ägaren byggde till det allt efter det nya studenter anlände för att hyra rum. Olof Thunman har skrivit en dikt om födelsehuset:

Imperfektum - ofullbordad handling i
förfluten tid
Här en gång för länge sedan föddes jag till
storm och strid ...

Senare flyttade familjen ned till Flottsund vid Fyrisåns mynning mot Ekoln i Mälaren. Strandpilarna och den gamla Kungseken har fått plats i hans diktning. Det är som diktare han har vunnit beundrare även utanför Uppland, medan hans konstnärskap är ortstypiskt och har fått sin uppskattning begränsad till dem som lever i landskapet eller som har präglats av sina minnen av studieåren i Uppsala.

Släktled efter släktled av studenter – de växlar ju hastigt – såg den mörkhårige, satte, kraftige mannen komma vandrande eller cyklande in i staden i vadmalsgrå gångkläder, grova skor och benlindor, hörde honom ropa med hes röst tidigt och sent då han arrangerade krigsspel och lekar på allmän plats, chevalereskt kysste damer på hand, tömde starka drycker ur stora kärl på stadens värdshus och råkade stundom in i gemytliga handgemäng. Snart är det väl inte så många kvar som minns